

Manus: Innebörden i religions- och övertygelsefrihet - rättigheter för föräldrar och barn

Artikel 18 i FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter ger specifika rättigheter åt föräldrar och barn avseende religions- och övertygelsefriheten.

Föräldrar och vårdnadshavare har rätt att ge sina barn religiös och moralisk undervisning och att leva ett familjeliv i enlighet med sin övertygelse.

Men det är inte bara vuxna som har mänskliga rättigheter! Barn har också rätt till religions- och övertygelsefrihet – till exempel rätten att vara en del av gemenskapen inom en religion eller övertygelse och att delta i högtider eller gudstjänster.

Barn har också rätt att få tillgång till religiös undervisning i enlighet med sina föräldrars eller vårdnadshavares önskemål. De får inte tvingas att delta i konfessionell religionsundervisning mot sina föräldrars vilja och utifrån barns mognad ska deras egna önskemål i allt högre grad beaktas.

Det finns massor av exempel på att dessa rättigheter kränks. Som en del av arvet från sovjettiden vill regeringarna i länderna i Centralasien kontrollera hela samhället. I Tadzjikistan är det till exempel förbjudet för barn under 18 år att delta i gudstjänster eller högtider, med undantag för begravningar. Och i andra centralasiatiska länder har regeringarna förhört och trakasserat barn i skolåldern som besöker moskéer och kyrkor eller deltar i aktiviteter som till exempel sommarläger. Barn har också blivit utsatta för offentliga fördömanden i skolan.

Vissa regeringar hindrar alltså barn från att utöva religion. På andra håll tvingar regeringen barn från minoriteter att delta i den undervisning i religion som syftar till att omvända barn och få dem att utöva majoritetsreligionen. Detta inträffar trots att stater är förpliktade att tillse att barn kan ges dispens från konfessionell religionsundervisning, inte bara i teorin, utan även i praktiken.

I Turkiet innehåller läroplanen och läroböckerna om religion, kultur och etik fortfarande konfessionell religiös undervisning trots vissa reformer. Judiska och kristna elever är i teorin undantagna, men i praktiken kan dessa undantag vara svåra eller omöjliga att göra anspråk på. Och barn från alevitiska, baha'i-, ateistiska eller agnostiska familjer, eller elever som själva har någon av dessa övertygelser, tvingas läsa de här kurserna.

I alla de här exemplen kränks både föräldrarnas och barnens rättigheter.

Innan barnkonventionen antogs lyftes inte barnets rättigheter specifikt i internationella konventioner. Barnkonventionen ändrade på det och betonar att

även barn är rättighetsinnehavare och att de enligt artikel 14 själva har rätt till religions- och övertygelsefrihet.

Artikel 14 beskriver barn som både självständiga och sårbara. De behöver föräldrarnas hjälp och vägledning när de utövar sin rätt till religions- och övertygelsefrihet, särskilt i förhållande till staten.

Konventionen säger att det är principen om barnets bästa som ska styra alla frågor. Den betonar också barns rätt att uttrycka sina åsikter om alla frågor som berör dem. Ändå är det ofta vuxna, framför allt föräldrarna, som beslutar vad som är barnets bästa och för dess talan.

Men ibland har barn och föräldrar olika intressen. I dessa fall måste barns rätt till religions- och övertygelsefrihet balanseras mot samma rättighet för föräldrarna.

Vid vilken ålder har till exempel ett barn rätt att fatta egna beslut om religiös utövning eller övertygelser? Om de vill gå till kyrkan till exempel?

Enligt barnkonventionen ska föräldrarnas vägledning i fråga om religion eller övertygelse ges på ett sätt som överensstämmer med barnets utveckling och förmåga. Med andra ord bör barn få större frihet allt eftersom de blir äldre och mer mogna.

Den internationella juridiska normen för vuxen ålder ligger vid 18 år, men frågan om hur mycket självständighet och mental mognad som tillskrivs barn under barndomen varierar kraftigt mellan olika kulturer och sammanhang. Olika länder har olika lagar och regler. I Sverige kan exempelvis ett barn över tolv år inte antas som medlem i en religiös församling mot sin vilja.

Barnkonventionen fastställer en universell norm för hur föräldrar bör uppfostra sina barn: undervisningen om en religion eller övertygelse får inte skada barnets fysiska eller psykiska hälsa eller utveckling.

Fall som rör föräldrars rättigheter till religions- och övertygelsefrihet gentemot barnets rättigheter dras sällan inför rätta. Men Jehovas vittnens rätt att hindra att deras barn får blodtransfusioner är ett exempel där domstolar har dömt mot föräldrarnas rätt till religions- och övertygelsefrihet till förmån för barnets rätt till liv.

Sammanfattningsvis: Den här filmen tar upp både föräldrarnas och barnens rättigheter.

Barn har rätt till religions- och övertygelsefrihet och föräldrar har rätt att uppfostra sina barn i enlighet med sin övertygelse. Detta bör ske på ett sätt som överensstämmer med barnets växande mognad, och utövandet av en religion eller övertygelse får inte skada barnets fysiska eller psykiska hälsa eller utveckling. Bland exempel på överträdelser finns stater som förbjuder barn att utöva religion och stater som tvingar barn som tillhör en minoritetsreligion att delta i undervisning om majoritetsreligionen.

I utbildningsmaterialet på hemsidan finner du mera information om föräldrar och barns rätt till religions- och övertygelsefrihet, inklusive texter från grunddokumenten om de mänskliga rättigheterna.